22R/19R

टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठ, पुणे

संस्कृत विशारद (बी.ए.) – नियमित

परीक्षा : जानेवारी – २०२३

सत्र १ ले

विषयः पञ्चतन्त्र–काकोलूकीय (22R413/19R414)

दिनांक : ०५/०१/२०२३	गुण : ६०	वेळ : स. १०.०० ते दु. १२.३०

सूचना : सर्व प्रश्न अनिवार्य

प्र.१. द्वौ गद्यांशौ माध्यमभाषया अनुवदत। (१२)

१) अथ रक्ताक्षवचनमनादृत्य तै: स्ववंशविनाशाय स स्वदुर्गमुपनीत:। नीयमनश्चान्तर्लीनमवहस्य स्थिरजीवी व्यचिन्तयत्–'हन्यतामिति येनोक्तं स्वामिनो हितवादिना। स एवैकोऽत्र सर्वेषां नीतिशास्त्रार्थतत्त्ववित्।। तद्यदि तस्य वचनमकरिष्यन्नेते ततो न स्वल्पोऽप्यनर्थोऽभविष्यदेतेषाम्।अथ दुर्गद्वारं प्राप्यारिमर्दनोऽब्रवीत' भो भो! हितैषिणोऽस्य स्थिरजीविनो यथा समीहितं स्थानं प्रयच्छत।' तच्च श्रुत्वा स्थिरजीवी व्यचिन्तयत्– 'मया तावदेषां वधोपायश्चिन्तनीयः। स मया मध्यस्थेन न साध्यते, यतो मदीयमिङ्गितादिकं विचारयन्तस्तेऽपि सावधाना भविष्यन्ति।

२) तद्यथानुश्रूयते अस्ति दक्षिणात्ये जनपदे महिलारोप्यं नाम नगरम्। तस्य समीपस्थोऽनेकशाखासनाथोऽतिसघनतरपत्रच्छन्नो न्यग्रोधपादपोऽस्ति। तत्र च मेघवर्णो नाम वायसराजोऽनेककाकपरिवार: प्रतिवसति स्म। स तत्र विहितदुर्गरचन: सपरिजन: कालं नयति स्म। तथाऽन्योऽरिमर्दनो नामोलूकराजोऽसङ्ख्योलूक-परिवारो गिरिगुहादुर्गाश्रय: प्रतिवसति स्म। स च रात्रावभेत्य सदैव तस्य न्यग्रोधस्य समन्तात् परिभ्रमति। अथोलूकराज: पूर्वविरोधवशाद्यं कश्चिद्वायसं समासादयति तं व्यापाद्य गच्छति।

३) स्थिरजीव्याह – देव! अद्याकिञ्चित्करेणैतदवस्थेन किं मयोपसङ्गृहीतेन? यत्कारणमिच्छामि दीप्तं वह्निमनुप्रवेष्टुम्। तदर्हसि मामग्निप्रदानेन समुद्धर्तुम्। अथ रक्ताक्षस्तस्यान्तर्गतभावं ज्ञात्वाऽब्रवीत् – किमर्थमग्निपतनमिच्छसि? सोऽब्रवीत् अहं तावद्युष्मदर्थे इमामापदं मेघवर्णेन प्रापित:, तदिच्छामि तेषां वैरयातनार्थमुलूकत्वम् इति। तच्च श्रुत्वा राजनीतिकुशलो रक्ताक्ष: प्राह – भद्र, कुटिलस्त्वं कृतक-वचनचतुरश्च। तत्त्वमुलूकयोनिगतोऽपि स्वकीयामेव वायसयोनिं बहु मन्यसे श्रूयते चैतदाख्यानकम्। सूर्यं भर्तारमुत्सज्य पर्जन्यं मारुतं गिरिम्। स्वजातिं मूषिका प्राप्ता स्वजातिर्दुरतिक्रमा।।

प्र.२. केषाञ्चित् अष्टानां रूपपरिचयं कारयत्। (०८)

१.श्रुत्वा २.मया ३.प्ररोहति ४.कृकालिकया ५.रोमाणि६.सर्वे ७.नार्या:८.तव ९.हेतुना

प्र.३. कानपि चतुरः सन्धीन् विघटयत। (०४)

१.तवावासम् २.द्वेषमुत्सृज्य ३.पूजयैनम् ४.फलान्येतानि ५.पुनश्च

प्र.४. कानपि चतुरः सूचनानुसारं परिवर्तयत। (०४)

१) अहं स्वजातिविहितं गृहिणीधर्ममनुतिष्ठामि। (अहं स्थाने सा इति कर्तृपदं योजयित्वा वाक्यं पुनर्लिखत।)
२) स्थिरजीवी व्यचिन्तयत्। (वाक्यं लट्लकारे परिवर्तयत।)
३) ते उलूकपतिसेवका: प्रकाममाहारं स्थिरजीविने प्रयच्छन्ति। (वाक्यं एकवचने परिवर्तयत।)
४) मां मूषिकां कृत्वा अस्मै प्रयच्छ। (भवान् इति कर्तृपदं योजयित्वा वाक्यं पुनर्लिखत।)
५) एषा क्षेत्रदेवता न कदापि मया पूजिता। (वाच्यपरिवर्तनं कुरुत।)

प्र.५. द्वे वाक्ये ससन्दर्भं स्पष्टीकुरुत। (२०)

१) बहवो न विरोद्धव्या दुर्जयो हि महाजन:।
२) व्यपदेशेन महतां सिद्धिः सञ्जायते परा।
३) बिलस्य वाणी न कदापि मे श्रुता।

प्र.६. कामपि कथां स्वशब्दै संस्कृतेन लिखत। **(१२)**